

Ο ΒΡΥΚΟΛΑΚΑΣ

Παράδοσις

Ἐστὴν ἔρμη τῇ θύρᾳ της
Ἡ μαύρη Μαρία
Γυρμένο τὸ μέτωπο
Θωρεῖ τὴν ἐρμία.
Τὸ μάτι ὅπου στρέφει
Σκοτάδι καὶ νέφη
Καὶ μαύρα φαντάσματα
Ποῦ ἡ κόλασις τρέφει.

«Ἡ μάνα, ὁ πατέρας μου
Κοιμοῦνται ἐς τὸ χῶμα,
Κι' ὁ νιὸς ὅπου ἀγκύπησα
Δὲν ἔλωσε ἀκόμα
Τῇ νύχτᾳ, τὸ βράδυ
Σὰ μαῦρο σκοτάδι
Ἐν τὸ ἔρμῳ κλινάρι μου
Προβαίνει ἄφ' τὸν ἄδην.

«Τὰ μάτια μου ἡ δύστυχη
Φοβᾶμαι νὰ κλείσω,
Χιλιάδες φαντάσματα
Με μιάς θ' ἀντικρύσω.
Τὸ μάτι ἂν ἀνοίξω
Τὸ νιὸ θὰ ξανοίξω
Ποῦ θέλει τὸ στόμα του
Ἐν τὸ στόμα νὰ σμιῶ.

«Ζητεῖ τὴν ἀγάπῃ μου
Με θέλει δίκῃ του,
Με τ' ἄσπαρα χέρια του
Ξεκλᾷ τὸ κορμὶ του,
Στιγμὴ δὲ μ' ἀφίνει.
Τὸ αἷμα μου πίνει
Καὶ χίλια φιλήματα
Ἐν τὸ στόμα μου δίνει.

«ὦ! φύγε ἄφ' τῇ δύστυχῃ.
Τοῦ κάκου φωνάζω,
Κι' ἂν στρέψω τὸ βλέμμα μου
Παγώνω, τρομάζω.
Ἄχ! φύγε ἀπ' ἐμπρός μου
Δὲν εἶσαι δικός μου,
Ἐν τὸν τάφῳ σου ἐσθύστηκες
Ἡ ἀγάπῃ τοῦ κόσμου.

«Σκεπάζω τὰ μάτια μου,
Με δάκρυα τὰ βρέχω,
Σηκώνομαι ὀλότρεμη,
Φωνάζω καὶ τρέχω.
Κανεὶς δὲ λυπᾶται,
Τῇ νιᾷ ποῦ πλανᾶται,
Τὴν ὥρᾳ τῇ δύστυχῃ
Ποῦ ὁ κόσμος κοιμᾶται.

«Σηκώνω τὰ χέρια μου,
Χριστέ μου, φωνάζω,
Ἐστὴν πλάτῃ τὸ γινώτο του
Γροικῶ καὶ τρομάζω.
Τὰ δάκτυλα ἀπλώνει
Ψυχρὰ σὰν τὸ χιόνι,
Με σφίγγει κι' ἀναίσθητη
Ἐστὴ γῆ με ξαπλώνει!»

Ἡ κόρη ἡ πανέρημη
Αὐτὰ πάντα λέει,
Ἐστὴ θύρα της κάθεται,
Φωνάζει καὶ κλαίει.—
Γερόντισσα ξένη
Ἐμπρός της προβαίνει
Τῆς πίνει τὸν ὥμό της
Καὶ λέει ἐστὴ θλιμμένη:

«Ἄν θέλῃς τὸ φάντασμα
Νὰ φύγῃ ἀπ' ἐμπρός σου,
Θεοῦ παρακάλεσε
Κ' ἐσὺ τὸ Θεό σου
Καὶ πάρε ἐξ ἐτοῦ χέρι
Τὸ μαῦρο μαχαίρι
Καὶ τρέξε ἐν τὸ μνημῇ του
Πρὶν ἔβγῃ τ' ἀστέρη.

«Καὶ σκάψε τὸν τάφον του
Καὶ σκάψε τὸ χῶμα.
Τὴν κάσα ξεκάρφωσε
Γιὰ ναύρης τὸ σῶμα
Κι' ἀφ' οὗ τὸ πληγώσης
Κ' εὐθὺς τὸ καρφώσης,
Σὺ τότε ἄφ' τὸ φάντασμα
Μπορεῖς νὰ γλυτώσης.»

Ἡ κόρη ἡ πανέρημη
Με τρόμῳ ἀγροικαίει
Καὶ μόνῃ κι' ὀλότρεμη
Ἐν τὸ μνημῇ κινάει
Κρατεῖ μέσ' ἐς τὸ χέρι
Τὸ μαῦρο μαχαίρι,
Ἡ νύχτᾳ εἶναι ὀλότρυφη,
Δὲ φέγγει ἐν ἀστέρη.

Τὸ φάντασμα ὀπίσω της
Κ' ἐκεῖνο ἀκλουθᾷ,
Ἄφ' τ' ἄσπρα τὰ ροῦχά της
Μ' ὀρμὴ τὴν τραβάει.
Τὸ μάτι του ἀστράπτει
Καὶ μέσα του ἀναρτεῖ
Φωτιὰ πεῦ δὲ σβένεται
Κ' ἡ ἀξίνα δὲ θάπτει

«Ποῦ τρέχεις, Μαρία μου.
— Ὁ νιὸς τῆς φωνάζει —
Τὰ μέλη μου δέρνουνε,
Τὸ στῆθος σπαράζει,
Σταμάτησε λίγο,
Ζητῶ νὰ ξεφύγω,
Τὸ μαῦρο τὸ μνημῇ μου
Ὁ δόλιος ξανοίγω.

«Θυμᾶσαι σ' ἀγάπησα,
Σ' ἐφίλιξ ἐν τὸ στόμα.
Καὶ τώρα ἄφ' τὸν τάφον μου
Γιὰ σὲ βγαίνω ἀκόμα.
Κ' ἐσὺ μέσ' ἐν τὸ χέρι
Κρατεῖς τὸ μαχαίρι
Ν' ἀνοίξης τὸ στῆθός μου
Ποῦ τόσο ὑποφέρει.

«Τοῦ τάφου ἐβαρέθηκα
Τὸ μαῦρο σκοτάδι,
Ἡ φλόγα ποῦ μ' ἀναψες
Δὲ σβύεται ἐν τὸν ἄδην,

Μιά σπίθα θ' ἀνάφη
Τὸ χέρι νὰ κίψη
Ποῦ τὸ ἔρμο κουφάρι μου
Θάλθῃ νὰ ξεθάψῃ.»

«ὦ! ἄσε με, φάντασμα!»
Τοῦ λέει καὶ παγώνει·
Κινιέται, ἀντρεϊέεται,
'Στὸ μνημα σιμόνει,
Τὸ χῶμα σκαλίζει,
Τὰ χέρια της σκίζει,
Βροντοῦνε τὰ κόκκαλα
Κ' ἡ κάσα του τρίζει...

Ἡ αὐγὴ μυριοστόλιστη
Ἀγάλι προβαίνει
Καὶ ἡ κόρη ἡ πανέριμη
'Στοὺς κάμπους δὲ βγαίνει.
Μονάχα τὸ βράδυ
'Στὸ μαῦρο σκοτάδι
Μὲ τ' ἄσπρο της σάβανο
Πετιέται ἀπ' τὸν ἄδη.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο ΡΟΤΣΙΛΔ ΩΣ ΕΠΑΙΤΗΣ

Διάσημος γάλλος ζωγράφος ἔιρωγεν ἡμέραν τινὰ παρὰ τῷ βαρὼνι Ρότσιλδ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος παρετήρει αὐτὸν μὲ τὴν προσοχὴν καὶ ἐπιμονὴν, ὥστε οὗτος ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ποῖον το αἴτιον τῆς τὴν περιεργείας του. Ὁ ζωγράφος ἀπήντησεν ὅτι ἀπὸ μηνῶν ἐζήτει νὰ εὕρῃ ἐν Παρίσις πρότυπον κατάλληλον διὰ μορφὴν ἐπαίτου, τὴν ὁποίαν ἤθελε ν' ἀποτυπώσῃ ἐν τῇ νεωτῇ του εἰκόνι καὶ ὅτι τώρα ἀνεκάλυψεν ὅτι παραδόξως πῶς αὐτὸς ὁ Κροῖσος ἀκριβῶς ἔχει ἀληθινὴν ἐπαίτου κεφαλὴν, ὅπως ὁ ζωγράφος τὴν ἐφάνταζετο.

— Τί κρῖμα προσέθηκεν ὁ καλλιτέχνης, ὁ κύριος βαρὼνος νὰ μὴ εἶνε, ἂν ἔχῃ ἐπαίτης, τοῦλάχιστον ὑπόδειγμα τοιοῦτου!

Ὁ Ρότσιλδ ἀπήντησεν ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα. Τοῦτο καὶ ἐγένετο, ἡδύνατο δὲ τις νὰ ἴδῃ τότε τὸν «Ρότσιλδ ὡς ἐπαίτην». Ὁ ζωγράφος ἐνέδυσεν αὐτὸν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του τὸν κατάλληλον μανδύαν, τῷ ἔδωκεν εἰς τὴν χεῖρα μακρὰν βικτηρίαν καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτὸν τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ φαίνεται ἀναπαυόμενος ἐκ μακρᾶς πορείας ἐπὶ τῶν βαθμίδων ἀρχαίου ρωμαϊκοῦ ναοῦ.

Μόνος εἰς νεαρὸς καλλιτέχνης, φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ διασημοῦ ζωγράφου, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐργαστήριον, ὅτε δὲ εἰσῆλθε κατὰ πρώτην φοράν, οὐδὲν ὑποπεύσας, συνεχάρη τὸν ζωγράφον, ὅτι ἐπὶ τέλους κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ τὸ ἀπὸ πολλοῦ ζητούμενον πρότυπον. Νομίζον δὲ ὅτι εἶχεν ἀπέναντί του ἀληθὴ πλανόδιον ἐπαίτην, τὸν ἐπλησίασε καὶ τῷ ἔδωκε κρυφίως ἐν νόμισμα. Ὁ Ρότσιλδ τὸν εὐχαρίστησε διὰ νεύματος καὶ ἐκράτησε τὸ ἀργύριον, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ φιλανθρώπου καλλιτέχνου ἐζήτησε πληροφορίας περὶ αὐτοῦ παρὰ τοῦ διδασκάλου. Ὁ νέος ἦτο ἄπορος, ἐξῆλθε διὰ παραδόσεων καὶ ἐ-

πεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, καίτοι ἡ πενία τὸν ἡμποπόδιζε νὰ ἐκλέξῃ τοιοῦτο ἐπιτήδευμα. Ὁ Ρότσιλδ ἐσημείωσε τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσιν του καὶ μετ' ὀλίγου ἡμέρας ὁ νεαρὸς ζωγράφος ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἐν ᾗ ἐλέγετο, ὅτι ἡ εὐποία πάντοτε ἀποφέρει τόκους καὶ ὅτι οἱ τόκοι τῆς φιλανθρώπου καὶ ἐλεήμονος πράξεώς του κατὰ τύχην συνήχθησαν ἐν τῷ γραφεῖ τοῦ Ρότσιλδ, ὁπόθεν ἡδύνατο νὰ τοὺς ζητήσῃ, διότι ἀνῆλθον εἰς τὸ πρῶτον τῶν δέκα χιλιάδων φράγκων.

Ο ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ ΤΟΥ ΜΕΡΣΙΕ

Ἐξ ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ τῆς τῆς «Μακρὰν» τῆς πατρίδος» καὶ πραγματευομένου περὶ τῆς ζωῆς τῶν ἐν τῇ ξένῃ Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἀποσπῶμεν τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον:

Δεν εἰσεύρω ἂν ἐνθυμούνται τινες κάποιοι Σάββαν ὀνόματι, ὅστις ἀνεκάλυψε τὴν αὐτόματον κίνησιν ἡ τοιοῦτό τι ἄλλο χιμαρικὸν τῆς μηχανικῆς ὄνειρον. Εἶχεν ὑποβάλῃ καὶ εἰς τὴν Βουλὴν ἐπανελημμένης ἀναφοράς, μὴ εἰσακουόμενος δ' ἐν τῇ πατρίδι του ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταφέρῃ τὸ προφητικὸν κήρυγμά του ἀλλαχοῦ, εἰς κύκλον εὐρύτερον, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Παρίσιους.

Ἐκεῖ ζῇ ἐξ ἐλέων τῶν Ἑλλήνων, συχνάζει δὲ καὶ εἰς καλλιτεχνικά τινὰ ἐργαστήρια, ὅπου πολὺ ἐκτιμᾶται ἡ ἐκφραστικὴ καὶ γενειῶσα μορφή του.

Ἀντὶ πενήτηκοντα λεπτῶν πρὸ μηνῶν ὁ Σῶχος, ὁ νεαρὸς Ἑλλὴν γλύπτης, τοῦ ὁποίου ἐδραβεύθη ὁ ἀνδρὶς τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τὸ πρόπλασμα τοῦ Βύρωνος, εἶχε πλάσῃ ἐκ πηλοῦ τὴν μορφήν τοῦ Σάββα, εἶχε δ' ἀποθέσῃ αὐτὴν ἐπὶ μακροῦ στυλοβάτου ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, ἀναμένων εὐκαιρίαν κατάλληλον διὰ νὰ τὴν χρησιμοποίησιν.

Ὁ Μερσιέ, ὁ διάσημος Γάλλος γλύπτης, παρὰ τῷ ὑποίῳ μαθητεύει ὁ Σῶχος, ἡσυχάζειτο τότε εἰς τὴν γλυφὴν τῶν ἀναγλύφων τῆς Σορβόννης, θέλων δὲ νὰ παραστήσῃ τὸν Ἀρχιμήδην κατὰ τὴν περιφημον σκηνὴν τῶν κύκλων ἡδυνάτει νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ μαρμαροῦ τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἡ φαντασία του ἐπλαττε.

Ἐτερος Γάλλος γλύπτης εἶχε σμιλεῦσιν τὸν Ἀρχιμήδην ἐξυρισμένον, δίκην γαρ σονίου ξενοδοχείου, ἔσχωπε δὲ αὐτὸν διὰ τοῦτο ὁ Μερσιέ.

Αἶφνης μιαν ἡμέραν ὁ διάσημος Γάλλος γλύπτης ἦλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σῶχου.

Τὸ ἀνέκδοτον δὲν ἀναφέρει ἂν ἅμα ἰδῶν τὴν προτομὴν τοῦ Σάββα ἐξῆλθεν εἰς τὰς ὁδοὺς, φωνάζων καὶ οὕτως τὸ ἀρχιμήδειον: Εὐρηκα! εὐρηκα! Ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι μόλις ἠτένισε τὴν μορφήν τοῦ Ἑλληνος ἐφευρέτου, ἡ ἐνδιάθετος τοῦ Ἀρχιμήδους παράστασις, τὴν ὁποίαν μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἡδυνάτει νὰ διατυπώσῃ ἐπὶ τῆς πλάσμιμου ὕλης, εὔρε τὴν πραγματικὴν, τὴν ζῶσαν ἐκφράσιν τῆς.

— Νὰ ὁ Ἀρχιμήδης μου! ἀνέκραξε περιχαρὴς ὁ Μερσιέ καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τῆς Σορβόννης ἐγκαθιδρύετο ἀνάγλυφος ὁ Σάββας, ὁ Ἀρχιμήδης.

Ἰδοὺ πῶς εἰς Ἑλλὴν ἐφευρετὴς ἐφάνη ἐπὶ τέλους χρήσιμος καὶ ἀθηναϊκίσθη.